

Нематов Жўрабек Нематиллович,

Тошкент давлат юридик
университети кафедра доценти,
Хуқуқ доктори
E-mail: jura0404uzb@mail.ru

<http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2019-2-3>

ЎЗБЕКИСТОН ҲУДУДИДА МАЪМУРИЙ ПРОЦЕДУРАЛАР ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИНИНГ ТАРИХИЙ РИВОЖЛАНИШ ДИНАМИКАСИ (СОВЕТ ДАВРИ МИСОЛИДА)

Аннотация: Мазкур мақолада Ўзбекистон ҳудудида маъмурий процедуралар ҳуқуқий асосларининг совет даври мисолидаги қисқача таҳлили келтириб ўтилган. Амалга оширилган таҳлиллар натижасида маъмурий процедуралар ҳақида гап борганда совет ҳуқуқида асосан маъмурий процесс деган умумий тушунча асосида давлат бошқарувида ижро-фармойиш берувчи органларнинг барча фаолиятининг маълум бир нормалар билан тартибга солиниши назарда тутилганлиги илмий асослангириб берилган.

Калит сўзлар: маъмурий процедура, маъмурий процесс, фуқароларнинг мурожаатлари ва уларни қабул қилиш тартиби, адолат, қабул, эшитиш, шикоят.

Нематов Жўрабек Нематиллович,

доцент кафедры Ташкентского
государственного юридического
университета, доктор права
E-mail: jura0404uzb@mail.ru

ДИНАМИКА ИСТОРИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ПРАВОВЫХ ОСНОВ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ПРОЦЕДУР НА ТЕРРИТОРИИ УЗБЕКИСТАНА (НА ПРИМЕРЕ СОВЕТСКОГО ПЕРИОДА)

Аннотация: В данной статье приводится краткий анализ правовых основ административных процедур на территории Узбекистана на примере советского периода. По итогам анализа было научно обосновано, что в советском праве административные процедуры отождествлялись с общим понятием административным процесса регулирующей определенными нормами всей деятельности исполнительно-распорядительных органов в государственном управлении.

Ключевые слова: административные процедуры, административный процесс, обращение граждан и порядок их приема, справедливость, прием, заслушивание, жалоба.

Nematov Jurabek Nematilloevich,

Associate Professor at Tashkent
State University of Law,
Doctor of Law,
E-mail: jura0404uzb@mail.ru

THE DYNAMICS OF THE HISTORICAL DEVELOPMENT OF THE LEGAL FRAMEWORK OF ADMINISTRATIVE PROCEDURES IN THE TERRITORY OF UZBEKISTAN (ON THE EXAMPLE OF THE SOVIET PERIOD)

Annotation: This article provides a brief analysis of the legal basis of administrative procedures on the territory of Uzbekistan on the example of the Soviet period. According to the results of the analysis, it was scientifically justified that in Soviet law administrative procedures were identified with the general concept of an administrative process regulating certain norms of all activities of executive and administrative bodies in state administration.

Keywords: administrative procedures, administrative process, civil appeal and order of reception, justice, reception, hearing, complain.

For citation: Nematov Jurabek Nematilloevich. THE DYNAMICS OF THE HISTORICAL DEVELOPMENT OF THE LEGAL FRAMEWORK OF ADMINISTRATIVE PROCEDURES IN THE TERRITORY OF UZBEKISTAN (ON THE EXAMPLE OF THE SOVIET PERIOD). Journal of Law Research. 2019, 2 vol., issue 1, pp. 20-28

Ўзбекистонда маъмурий процедуралар институтини такомиллаштириш масаласига мурожаат этар эканмиз, аввало, маъмурий процедураларнинг ёки унга яқин бўлган масалаларнинг мамлакатимиз ҳудудида мавжуд бўлишининг тарихий асосларига қисқача тўхталиб ўтиш лозим. Чунки тарихий манбаларнинг таҳлили маъмурий процедураларнинг мамлакатимиз ҳудудида мавжуд бўлиш шарт-шароитларининг қиёсий-ҳуқуқий таҳлилида тарихий нуқтаи назардан баъзи бир керакли хулосалар қилишимизда муҳим аҳамият касб этади.

Маъмурий процедураларнинг ёки унга яқин бўлган масалаларнинг мамлакатимиз ҳудудида мавжуд бўлишининг тарихий асосларини мавжуд бўлган тузум ҳамда тарихий жараёнларни эътиборга олган ҳолда ушбу даврларни шартли равишда ушбу тадқиқот доирасида учга бўлиб ўрганиш мумкин. Булар куйидагилар: 1) XX аср бошига қадар бўлган давр; 2) совет даври; 3) Ўзбекистон мустақилликка эришгандан кейинги давр. Мазкур мақолада совет даврида маъмурий процедуралар ҳуқуқий асосларининг тарихий ривожланиш динамикаси таҳлил қилинади.

Совет ҳуқуқида маъмурий процедуралар. Совет маъмурий ҳуқуқи ўз моҳиятига кўра коммунистик гоя ва синфий ёндашув асосида шаклланган бўлиб, маъмурий ҳуқуқнинг мазмун-моҳияти ва тизими ҳам шунга хос ва мос тарзда эди.

Бундан ташқари, совет давлатида маъмурий ҳуқуқнинг ҳуқуқий давлат[1], давлат ҳокимиятининг ҳокимиятлар бўлиниши тамойилига асосланиши[2] ҳамда фуқароларнинг субъектив ҳуқуқларининг ҳуқуқий кафолатланиши[3] каби энг муҳим асослари ҳам рад этилган ва тан олинмаган. Назарий ҳижатдан баъзи олимлар томонидан маъмурий ҳуқуқнинг бундай муҳим асослари мавжуд бўлишининг илмий асослари қисман келтириб ўтилган бўлсада[4], қайта қуриш (перестройка) даврига қадар жиддий ўзгаришлар бўлмаган[5].

Совет маъмурий ҳуқуқининг умумий ҳолати, хусусан маъмурий процедуралар масаласига бўлган ёндашувни янада аниқроқ англаш учун совет маъмурий ҳуқуқининг мазмуни нималардан иборат бўлганлигини тушуниш муҳим аҳамият касб этади. Гап шундаки, совет маъмурий ҳуқуқи жисмоний ва юридик шахсларнинг субъектив ҳуқуқларини маъмуриятнинг ноқонуний хатти-ҳаракатларидан ҳимоя қилиниши асосида шакллантирилмаган эди[6]. Фуқароларнинг субъектив ҳуқуқларини ҳуқуқий кафолатлаш буржуа ҳуқуқининг белгиси сифатида рад этилган. Бунинг ўрнига эса фуқароларга турли ҳуқуқларини амалга ошириш учун моддий таъминот муҳим эканлиги таъкидланган. Қонун ҳужжатларида фуқароларнинг ҳуқуқларини кафолатлаб қўйишга эмас, амалда уларни таъминлашнинг моддий асосларига катта эътибор берилган. Лекин аслида эса, фуқароларнинг ҳуқуқларини амалга оширишнинг моддий таъминоти ҳам етарли даражада бўлмаган. XX аср 60-70 йилларига келиб совет давлатида фуқароларнинг субъектив ҳуқуқлари етарлича ҳуқуқий ҳимоя қилинмаганлиги қаттиқ танқид остига олинди, бундай ҳуқуқларнинг ҳуқуқий жиҳатдан кафолатланиши муҳим эканлиги ҳуқуқшунос олимлар томонидан эътиборга олина бошлаган[7].

Совет ҳуқуқининг юқорида келтирилган умумий тавсифидан қуйидаги хулосани келтириб чиқариш мумкин. Совет ҳуқуқи фуқаронинг ҳуқуқини давлат бошқаруви органларининг ғайриҳуқуқий таъсиридан ҳимоя қилиш ва фуқарога ўз ҳуқуқларини амалга оширишига етарли ҳуқуқий кафолат (шарт-шароит, тизим) шакллантиришга асосланмаган эди. Бунинг асосий сабаби социалистик мафкура бўлиб, фуқаронинг давлатга нисбатан қандайдир қонуний талаблар қўйиши социализм асосларига тўғри келмайди деб ўйланилган[8].

Совет ҳуқуқида маъмурий процедураларнинг ҳуқуқий асослари мавжуд бўлган ёки йўқлиги масаласига келадиган бўлсак, бу масала асосан маъмурий процесс доирасида кўрилган бўлиб, маъмурий ҳуқуқ институти сифатида маъмурий процедуралар ҳақида алоҳида илмий изланишлар ва ҳуқуқий асослар деярли мавжуд бўлмаган.

Шунга қўра, маъмурий процессни турли олимлар турлича тавсифлашнинг кўриш мумкин. Жумладан, маъмурий процессни ижро-фармойиш фаолияти асосида амалга ошириладиган процессуал қоидалар йиғиндиси (С. С. Студеникин[9]), давлат бошқаруви органларининг ижро ва фармойиш бериш фаолияти, тор маънода эса давлат бошқаруви органлари ваколатига кирадиган индивидуал маъмурий ишларни кўриб чиқиш (Г. И. Петров[10]), ижро ҳоқимияти органлари томонидан давлат бошқаруви соҳасида индивидуал-аниқ ишларни ҳал қилишнинг ҳуқуқ билан тартибга солинган тартиби (В. Д. Сорокин[11]), маъмурий-ҳуқуқий меъёрларни амалга ошириш тартиби (В. Д. Манохин[12]), нафақат юрисдикцион, яъни низоларни кўриб чиқиш фаолияти ва мажбурий чораларни қўллаш, балки тартибга солиш (регулятив) меъёрларни амалга оширишга қаратилган фаолият (ижобий характердаги фаолият) (Д. Н. Бахрах[13]), моддий маъмурий-ҳуқуқий нормаларни амалга ошириш[14], кенг маънода бошқарув органларининг фаолиятини тартибга солишнинг умумий тартиби, тор маънода эса маъмурий санкциялар қўллаш ҳамда шикоят, низоларни кўриб чиқиш тартиби (И. И. Евтихийев[15]), юрисдикцион фаолиятни, жумладан маъмурий жарима ва бошқа маъмурий мажбурият чораларини қўллаш билан боғлиқ фаолият (А. В. Самойленко)[16] деб тушунилган.

Совет ҳуқуқида маъмурий процесс ҳақидаги илмий изланишлар асосан XX аср 60-йилларида бошланган[17]. Бунда маъмурий процесс асосан маъмурий юрисдикцион (маъмурий жавобгарликка тортиш) фаолият контекстида кўриб чиқилган бўлса-да, совет олимлари ўртасида бу борада кўплаб илмий баҳс-мунозаралар бўлган. Хусусан, совет олимларининг кўпчилиги маъмурий процессни юрисдикцион, яъни маъмурий жавобгарликка тортиш нуқтаи назаридан кўрган бўлса-да[18], аммо маъмурий процессни кенг маънода тушунадиган олимлар ҳам бўлган[19].

Баъзи олимлар, мисол учун А. П. Ключниченко, маъмурий жавобгарлик ва давлат бошқаруви соҳасидаги шикоятларни кўриб чиқиш жараёнининг иккаласини ҳам юрисдикцион фаолиятнинг кўриниши сифатида келтириб ўтган[20]. Аммо В. Д. Сорокин ва М. И. Пискотин бу илмий қарашга мутлақо қаршичилигини билдириб, маъмурий процессга ҳам юрисдикцион, ҳам низоларни ҳал қилиш масалалари киришини таъкидлайди. Шунингдек, М. И. Пискотиннинг таъкидлашича, маъмурий процесс маъмурий ҳуқуқ тўғрисида низо мавжуд бўлган барча ҳолатда бўлади. Агар гап фақат маъмурий органнинг фаолият тартиби ҳақида кетса, бу – маъмурий иш юритув деб аталиши мумкинчилигини таъкидлайди[21].

О. М. Якуба эса иш юритувни янада кенгроқ маънода тушуниш лозимлигини таъкидлайди. РСФСР Фуқаролик процессуал кодексига фуқаролик процессининг бир неча иш юритувлардан иборат эканлигидан келиб чиқадиган бўлсак, маъмурий иш юритувни ҳам кенг маънода тушуниш лозимлигини таъкидлайди[22].

Албатта совет олимларининг ичида давлат бошқаруви органларининг ижро-фармойиш фаолияти маълум бир процессуал қоидалар асосида амалга оширилиб, унинг жамланмаси маъмурий процессни ташкил этиши (С.С.Студеникин[23]), маъмурий процесс кенг ва тор маънога эга эканлиги (Г.И.Петров[24]), маъмурий процесс маъмурий-ҳуқуқий нормаларни амалга оширишнинг тартиби эканлиги (В.М.Манохин[25]), маъмурий процесс ижро ва фармойиш берувчи органлар мавжуд бўлган жойда бўлиши (А.Е.Лунев, Ц.А.Ямпольская, В.И.Попова[26]) ни таъкидлаганлар ҳам бўлган.

Юқоридагилардан кўриш мумкинки, кўпгина совет ҳуқуқи олимлари ва шу таъсирдаги олимлар маъмурий процессни кенг маънода тушунишни илгари суришади[27]. Бунинг асосий сабаби шундаки, совет маъмурий ҳуқуқида юқорида таъкидлаганидек, маъмурий ҳуқуқ давлат бошқаруви органлари ва фуқаролар ўртасидаги маъмурий-ҳуқуқий муносабатларни фуқароларнинг субъектив ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини давлат бошқаруви органларининг турли суиистеъмолдан ҳимоя қилиш асосида тузилмагандан келиб чиқади дейиш мумкин. Давлат бошқаруви органлари ва фуқаро ўртасида манфаатлар тўқнашуви ва низо бўлиши мумкинлиги инкор этилар экан, маъмурий процессни кенг маънода тушунишнинг ўзи етарли бўлади. Бунда маъмурий процедураларни ҳам, маъмурий суд иш юритувини ҳам маъмурий ҳуқуқнинг алоҳида, мустақил институти сифатида тавсифлашга эҳтиёж сезилмайди[28].

Бироқ, 1977 йилги СССР Конституциясининг 58-моддаси асосида давлат бошқаруви органлари мансабдор шахслари хатти-ҳаракати устидан судга шикоят қилиш ҳуқуқининг киритилиши муносабати билан маъмурий процессни тушунишда мутлақо янги ёндашувлар юзага кела бошлашини кўриш мумкин. Жумладан, маъмурий процессни тор маънода, яъни фуқаролик ва жиноят процесси сингари маъмурий суд ишларини юритиш мазмунида тушуниш лозимлиги тўғрисидаги илмий қарашлар тобора кучайиб борди.

Жумладан, Н. Г. Салишева маъмурий процесс деганда ўзаро хизмат бўйсунуви муносабатларида бўлмаган маъмурий-ҳуқуқий муносабат тарафлари ўртасида юзага келадиган низоларни ҳал қилиш ҳамда маъмурий мажбурлов чораларини қўллаш билан боғлиқ, қонун билан белгиланган (регламентланган) фаолият дея таърифлайди[29].

В. С. Аракчеевнинг таъкидлашича, процедура ҳокимиятнинг бошқарув органлари фаолиятини ўзида акс эттиради ва тартибга солиш (регулятив) моддий-ҳуқуқий меъёрларнинг амалга ошишига асосланади. Процесс эса қўриқловчи моддий меъёрларнинг амалга оширилишини таъминлайди ва қўриқлаш функциясини амалга ошишига йўналтирилган бўлади[30].

Аммо бундай фикрларнинг ўзи биз тадқиқ этаётган маъмурий процедуралар институти совет ҳуқуқида бўлган ёки бўлмаганини келтириб чиқармайди. Масаланинг туб моҳияти шундаки, маъмурий процедуралар бу жазолаш характерига эмас, балки ижобий (позитив) характерга эга бўлган, маъмурий органларнинг маъмурий соҳадаги тартибга солиш нормаларининг амалга оширилишига қаратилган фаолияти ҳисобланади. Маъмурий процедуралар хусусий мулк, тadbиркорлик ва бозор иқтисодиётига асосланган маъмурий-ҳуқуқий муносабатларни тартибга солиш доирасида кўпроқ ривож топади. Барча иқтисодий муносабатлар давлат томонидан амалга ошириладиган тизимда маъмурий процедураларнинг ривожланиши жуда қийин. Гарчи баъзи совет олимлари (Д. Н. Бахрах) худди шунга яқин фикрларни билдирган бўлса-да[31], аммо амалда совет давлатида хусусий мулк, тadbиркорлик ва бозор иқтисодиётига асосланган маъмурий-ҳуқуқий муносабатларни тартибга солиш бўлмагани, шунингдек маъмурий ҳуқуқнинг ҳуқуқий давлат, давлат ҳокимиятининг ҳокимиятлар бўлиниши тамойилига асосланиши ҳамда фуқароларнинг субъектив ҳуқуқларининг ҳуқуқий кафолатланиши каби энг муҳим асослари ҳам рад этилгани том маънодаги маъмурий процедураларнинг мавжуд бўлиши ва ривожланишига йўл қўймаган. Чунки маъмурий процедуралар маъмурий органларнинг фуқароларга нисбатан амалга оширадиган маъмурий-ҳуқуқий фаолияти негизда мавжуд бўлади. Ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солинмаган маъмурий жараённи маъмурий процедуралар деб аташ мушкул. Шунинг учун ҳам юқорида гувоҳи бўлганимиздек, маъмурий процесснинг мазмун-моҳияти барча ижро-фармойиш фаолияти тарзида жуда кенг талқин этилган ёки маъмурий жавобгарлик доирасида қўриб чиқилган.

Шундай бўлсада, баъзи социалистик давлатларда маъмурий процедураларга яқин қонунчилик мавжуд бўлганини ҳам эътироф этиш лозим. Мисол учун, 1957 йилда Венгрияда Умумий маъмурий процесс тўғрисидаги қонун, 1970 йилда эса Болгария Халқ Республикасида ҳам маъмурий актларни қабул қилишга оид иш юритув тўғрисидаги боғга эга бўлган Маъмурий иш юритув тўғрисидаги қонун қабул қилинган эди[32].

Совет олимлари ўртасида ҳам XX аср 80 йилларининг охирига келиб маъмурий процедураларга оид илк комплекс тадқиқотлар амалга оширила бошланди[33].

Юқорида совет ҳуқуқида маъмурий процедуралар қандай маъно-мазмунда кўриб чиқилгани тўғрисидаги назарий фикрларга тўхталиб ўтдик. Мухтасар қилиб шуни айтиш мумкинки, совет маъмурий ҳуқуқида замонавий маъно-мазмундаги маъмурий процедуралар институти ўз ифодасини топмаган эди. Маъмурий процедуралар ҳақида гап борганда асосан маъмурий процесс деган умумий тушунча асосида давлат бошқарувида ижро-фармойиш берувчи органларнинг барча

фаолиятининг маълум бир нормалар билан тартибга солиниши назарда тутилган. Совет маъмурий ҳуқуқининг юқорида келтирилган бундай илмий қарашлари албатта Ўзбекистон мустақилликка эришганидан кейин ҳам маълум бир маънода ўзининг таъсирини сақлаб қолган[34].

Иқтибослар/Сноски/Reference:

1. Изоҳ: ҳуқуқий давлат буржуа давлатларидаги босим ўтказишнинг бир воситаси сифатида кўрилган ҳамда совет давлати ва ҳуқуқида рад этилган. См.: Пашуканис Е. Б. Избранные произведения по общей теории права и государства. Издательство "Наука" - Москва, 1980 г. - С. 138, 141.; См.: Пашуканис Е. Б. Общая теория права и марксизм. Издательство Коммунистической Академии. 1927 г. - С. 93-96. (See: Pashukanis E.B. Selected scientific works on general theory of law and state. Nauka. - Moscow, 1980. - P. 138, 141.; See: Pashukanis E.B. General theory of law and marksizm. Communistic Academy. 1927. - P.93-96.)

Изоҳ: қайта қуриш (перестройка) даврида ҳуқуқий давлат қайта тан олина бошланди. Қаранг: Oda Hiroshi. "The emergence of pravovoye gosudarstvo (Rechtsstaat) in Russia." Review of Central and East European Law 3 (1999). - P. 412-416).

2. Изоҳ: совет давлатида ҳуқуқий давлат ҳам тан олинмаган. Бунинг сабаби шундаки, совет давлатида давлат ҳокимияти пролетариат диктатураси ҳамда ҳамма фуқароларнинг давлати гоёлари асосида ҳокимиятнинг ягоналиги ва демократик централизм тамойилига асосланган. См.: Елистратов А.И. Административное право. Ред. Д.Магеровского. Основы советского права. Гос.изд-во Москва, 1929 г. - С. 92-94. (See: Elistratov A. I. Administrative Law. // Basis of soviet law. Moscow, 1929. - P.92-94.)

3. Изоҳ: совет давлатида фуқаролар субъектив ҳуқуқларининг ҳуқуқий қафолатланиши шаклий ҳуқуқий қафолат (нормалар) аҳамиятсиз деб кўрилган ва бунинг ўрнига фуқароларнинг моддий (материал) таъминотига кўпроқ эътибор берилган. См.: Пашуканис Е. Б. Избранные произведения по общей теории права и государства. Издательство "Наука" - Москва, 1980 г. - С. 184. (See: Pashukanis E.B. Selected scientific works on general theory of law and state. Nauka. - Moscow, 1980. - P. 184.)

Изоҳ: Малицкийнинг таъкидлашича, совет ҳуқуқида индивидуал ҳуқуқлар Фарбдаги каби асосий принцип даражасига кўтарилмаган. Чунки совет давлатида коллективизм гоёси кучли. Бошқа тарафдан, давлат ҳокимияти ягона партия томонидан бошқариладиган ягона синф қўлида бўлгани туфайли ўзаро тийиб туриш ва мувозанатни шакллантиришга ҳеч қандай эҳтиж мавжуд эмас деб қаралган. См.: Малицкий А. Основные черты хозяйственного права. Трансформация понятия собственности. - М., 1924. - С. 103. (See: Malitskiy A. Basic aspects of business law. Transformation of definition of property. - M., 1924. - P. 103.)

4. Мисол учун, См.: Боннер А.Т. Применение нормативных актов в гражданском процессе. Дисс. ...докт. юрид. наук. - Москва, 1980 г. - С. 164. (For example: See: Bonner A.T. Application of normative acts in civil process. Diss. □Doct.legal.sciences. -Moscow, 1980. - P.164.)

5. Изоҳ: Мисол учун қайта қуриш (перестройка) даврига келиб ҳуқуқий давлат қайта тан олина бошланиши, фуқароларнинг судга шикоят қилиш ҳуқуқининг тан олина бошланиши шулар жумласидандир. See.: Nematov J. Legal problems of the judicial review on public administration in the Uzbekistan (1) - a comparative study in judicial review on public administration in the former Soviet Union - Nagoya University Journal of Law and politics № 259 (December 2014) - P. 254-259.

6. Пуделька Й. Право административных процедур и административно-процессуальное право в государствах Центральной Азии - краткий обзор современного состояния. // Ежегодник публичного права 2015: Административный процесс. - М.: Инфотропик Медиа, 2015. -С. 41.; Пуделька Й., Дeppe Й. Общее административное право в государствах Центральной Азии - краткий обзор современного состояния. // Ежегодник публичного права - 2014: "Административное право: сравнительно-правовые подходы". - М.: Инфотропик Медиа, 2014. - С. 3. (See: Pudelka J. Law of administrative procedures and administrative process law in the Central Asian countries - a brief analysis of contemporary situation. // Yearbook of Public law 2015: Administrative process. M.: Infotropic Media, 2015. P. 41.; See: Pudelka J., Deppe J. General administrative law in Central Asian countries - brief analysis of contemporary situation.// Yearbook of Public law 2014. Administrative law: comparative legal approach. M.: Infotropic Media, 2014. - P. 3.)

7. Бу ҳақида қаранг.: См.: Сиренко В.Ф. Проблема интереса в государственном управлении. "НАУКОВА ДУМКА" - Киев, 1980 г. - С. 32-34, 48-50, 54-55, 65-87.; См.: Салишева Н. Г. Административный процесс в СССР. Изд. "Юридическая литература", - Москва, 1964 г. - С. 157. (Sirenko V. F. Problem of interest in the state governance. Naukova Dumka. - Kiev, 1980. - P. 32-34, 48-50, 54-55, 65-87.; See: Salisheva N.G. Administrative process at USSR. Yuridicheskaya literature. - Moscow, 1964. - P. 157.)

8. Изоҳ: Шунинг учун ҳам маъмурий процесс ҳақидаги назарий қарашлар ривожланиши анча мушкул бўлган. Қаранг.: Никольская А. А. Административные процедуры в системе публичного управления (проблемы административно-правового регулирования). Дисс. ...канд. юрид. наук. - Воронеж., 2007. - С. 6. (See: Nikolskaya A. A. Administrative procedures in the system of public governance. Diss. □Cand.legal.sciences. - Voronej., 2007. - P.6.)

9. Студеникин С. С. Социалистическая система государственного управления и вопрос о предмете советского административного права // Вопросы советского административного права. - М., 1949. - С. 44. (See: Studenikin S.S. Socialist system of state governance and subject of soviet administrative law// Questions of soviet administrative law. - М., 1949. - P. 44.)

10. Петров Г. И. Место административного права в системе советского права. // Советское государство и право. - 1975 № 1. - С. 28-35. (Petrov G.I. Position of administrative law in the system of soviet law// Soviet State and Law. - 1975 № 1. - P. 28-35.)

11. См.: Сорокин В. Д. Советское административно-процессуальное право: Учебн.мет.пособие. /В.Д.Сорокин. - Л., 1976. - С. 22.; Сорокин В. Д. Административно-процессуальное право. /В.Д.Сорокин. - Санкт-Петербург., 2004. - С. 346-355.; Сорокин В. Д. Проблемы административного процесса. - М.: Юридическая литература, 1968. - С. 71-72. (Sorokin V.D. Soviet administrative-process law. - Л., 1976. - P.22.; Sorokin V.D. Soviet administrative-process law. - Saint-Petersburg., 2004. - P.346-355.; Sorokin V.D. Problems of administrative-process law. - М., 1968. - P.71-72.)

12. См.: Манохин В. Д. Органы советского государственного управления. - Саратов, 1962. - С. 44-45. (Manoxin V.D. Agencies of soviet state governance. - Saratov, 1962. P. 44-45.)

13. Бахрах Д. Н. Советское законодательство об административной ответственности. - Пермь, 1969. - С. 276.(Бахрах D.N. Soviet legislation on administrative responsibility. - Perm. 1969. - P. 276.)

14. Лунев А. Е. Вопросы административного процесса // Правоведение. - 1962. № 2. - С. 43-51.; Алексеев С. С. Общие теоретические проблемы системы советского права. - М., 1961. - С. 139.; Ўхшаш фикрни А. П. Корнев ҳам билдирган. См.: Корнев А. П. Кодификация советского административного права. - М., 1970. - С. 67-68. (Lunev A.E. Questions of administrative process// Jurisprudence. - 1962. № 2. - P. 43-51.; Alekseev.S.S. General theoretical problems of the system of soviet law. - М., 1961. - P. 139.; Korenev A.P. Codification of soviet administrative law. - М., 1970. - P. 67-68.)

15. Евтихий И. И. Виды и формы административной деятельности. Дисс. ...докт. юрид. наук. -М., 1948. (Evtixev I.I. Types and forms of administrative activities. Diss. □Doct. legal. sciences. - М., 1948.)

16. Самойленко А. В. Административные штрафы милиции как средство охраны советского правопорядка. Автореф. дисс. □канд. юрид. наук. - Киев, 1971. - С.7. (See: Samoylenko A.V. Administrative fines of the police as a means of guarding the Soviet law and order. Abstract.diss. □Doct. legal. sciences. - Kiev, 1971. - P. 7.)

17. См.: Лунев А.Е. Вопросы административного процесса. - "Правоведение", 1962; Петров Г.И. О кодификации советского административного права. // Советское государство и право. 1962 (Вопросы формирования). - Саратов, 1962; Корнев А.П. Вопросы административного процесса в деятельности органов милиции. - "Труды Высшей школы МООП РСФСР", - 1963 № 8; Салишева Н. Г. Административный процесс в СССР. "Юридическая литература", 1964; Сорокин В. Д. Проблемы административного процесса, "Юридическая литература", 1968; Сорокин В. Д. Административно-процессуальные отношения. Изд-во ЛГУ, 1968; Сорокин В. Д. Вопросы теории советского административно-процессуального права. Автореф. дисс. ...докт. юрид. наук. - Л., 1968; Салишева Н. Г. Гражданин и административная юрисдикция в СССР. "Наука", 1970. (Lunev A.E. Administrative process issues. - "Jurisprudence", 1962; Petrov G.I. On the codification of Soviet administrative law. // Soviet state and law. 1962 (Formation issues). - Saratov, 1962; Korenev A.P. Questions of the administrative process in the activities of the police. - "Proceedings of the Higher School of the MOOP RSFSR", - 1963 No. 8; Salisheva N.G. Administrative process in the USSR. "Legal literature", 1964; V.D. Sorokin. Problems of the administrative process, "Legal literature", 1968; Sorokin V.D. Administrative procedure relations. Publishing house of Leningrad State University, 1968; Sorokin V. D. Issues of the Theory of Soviet Administrative Procedure Law. Author. diss. ... Doct. legal sciences. - Л., 1968; NG Salisheva. Citizen and

Administrative Jurisdiction in the USSR. "Science", 1970.)

18. Мисол учун, См.: Салишева Н. Г. Административный процесс в СССР. "Юридическая литература", 1964 г. - С. 16; Иванов О. В. Рецензия на книгу Н.Г.Салишевой Административный процесс в СССР. - "Труды Иркутского государственного университета". Т. XXXIV.Серия юридическая. Вып.7, 1965. - С. 256. (Salisheva N.G Administrative process in the USSR. "Legal literature", 1964 - P. 16; Ivanov O.V. Book Review: N.G. Salisheva. Administrative Process in the USSR - "Proceedings of the Irkutsk State University". Т. XXXIV.Seriya legal. Issue 7, 1965. - P. 256.)

Изоҳ: Ушбу ўринда шунинг ҳам алоҳида эътироф этиш лозимки, Н. Г. Салишева маъмурий процессни асосан юрисдикцион фаолият контекстида таҳлил қилганининг сабаби сифатида бошқарув органларида ижро ва фармойиш бериш фаолиятидаги тарафлар ўртасида юзага келадиган низолар юзасидан кўриладиган ишлар сони камлигини ва бу эса маъмурий процессни асосан юрисдикцион фаолият контекстида кўриб чиқишни тақозо этишини билдирган. См.: Салишева Н. Г. Административный процесс в СССР. "Юридическая литература", 1964 г. - С. 11. (Salisheva N.G Administrative process in the USSR. "Legal literature", 1964 - p. 11.)

19. Мисол учун, См.: Горшенев В. М. Функции и содержание норм процессуального права по советскому законодательству. - В кн.: Проблемы правоуказания. Новосибирск, 1967. - С. 21-22. (Gorshenev V.M. Functions and content of the norms of procedural law on the Soviet law. - In the book: Problems of Jurisprudence. Novosibirsk, 1967. - P. 21-22.)

Изоҳ: Ўз фикрини асослаб туриб, В. М. Горшенев совет ҳуқуқида ижро-фармойиш берувчи органларнинг ишини фақат маъмурий жавобгарликдан иборат деб айтиш ва бу органларнинг қолган фаолиятида маъмурий ҳуқуқнинг процессуал нормалари ишламаслигини илгари суриш нотўғри илмий қараш эканлигини айтиб туриб, ўз фикрига асос (мисол) сифатида, 1968 йил 12 апрелда СССР Олий Совети Президиумининг Фармонида (Указ Президиума Верховного Совета СССР от 12 апреля 1968 года "О порядке рассмотрения предложений, заявлений и жалоб граждан") келтирилган маъмурий-процессуал нормаларнинг аҳамияти ва кўлами кенглигини келтириб ўтади. (See: Decree of the Presidium of the Supreme Soviet of the USSR of April 12, 1968 "On the order of consideration of proposals, statements and complaints of citizens")

20. См.: Ключниченко А. П. Производство по делам о мелком хулиганстве. - Киев, 1970. - С. 30. (Klyushnichenko A.P. Proceedings on cases of disorderly conduct. - Kiev, 1970. - P. 30.)

21. В. Д. Сорокин, М. И. Пискотин ва бошқа совет олимларининг маъмурий процесс ҳақидаги илмий баҳси тўғрисида қаранг: См.: Советское государство и право. - 1963 № 1. - С. 130-131. (Soviet state and law. - 1963 № 1. - P. 130-131.)

22. См.: Якуба О. М. Административная ответственность по советскому праву в свете дальнейшего усиления охраны прав личности. Автореф. дисс. ...докт. юрид. наук. - Харьков, 1964. - С. 25. (Yakuba O.M. Administrative responsibility under Soviet law in the light of further strengthening the protection of individual rights. Abstract. diss. ... Doct. legal sciences. - Kharkov, 1964. - P. 25.)

23. См.: Студеникин С. С. Социалистическая система государственного управления и вопрос о предмете советского административного права. - В кн.: Вопросы советского административного права. - М., изд-во АН СССР, 1949. - С. 44. (Studenikin S.S. Socialist system of government and the question of the subject of Soviet administrative law. - In the book: Issues of Soviet administrative law. - M., publishing house of the Academy of Sciences of the USSR, 1949. - P. 44.)

24. См.: Петров Г. И. О кодификации советского административного права. // Советское государство и право. - 1962 № 5. - С. 30. (Petrov G.I. On the codification of Soviet administrative law. / / Soviet state and law. - 1962 № 5. - P. 30.)

25. См.: Манохин В. М. Органы советского государственного управления. (Вопросы формирования). - Саратов, 1962. - С. 44-45. (Manohin V. M. Organs of the Soviet public administration. (Formation issues). - Saratov, 1962. - P. 44-45.)

26. А. Е. Лунев, Ц. А. Ямпольскаянинг маъмурий процесс ҳақидаги илмий баҳси тўғрисида қаранг: См.: Советское государство и право. - 1963 № 1. - С. 130-131.; См.: Попова В. И. Теоретические вопросы систематизации советского административного законодательства. - В кн.: Теоретические вопросы систематизации советского законодательства. - М., "Юридическая литература", 1962. - С. 297.; См.: Советское административное право. Методы и формы государственного управления. - М., "Юридическая литература", 1977. - С. 280-295. (Soviet state and law. - 1963 № 1. - P. 130-131. ; See: V.I. Popova. Theoretical Issues of Systematization of Soviet Administrative Legislation. - In book: Theoretical questions of systematization of the Soviet legislation. - M., "Legal literature", 1962. - P. 297; See: Soviet administrative law. Methods and forms of government. - M., "Legal literature", 1977. - P. 280-295.)

27. Горшенев В. М. Способы и организационные формы правового регулирования в социалистическом обществе. - М.: Юридическая литература 1972. - С. 219-221.; Юридическая процессуальная форма: Теория и практика/ Под ред. П.Е.Недбайло, В.М.Горшенева. М., 1976. - С. 9.; Сухарева Н. В. О состоянии административного процессуального законодательства в РФ// Юрист. 2001. № 6. - С. 36.; См.: Ефремов М. О. Административные процедуры как форма реализации компетенции органов публичной власти во взаимоотношениях с частными лицами. Дисс. ...канд. юрид. наук. - М., 2005. - С. 44. (Gorshenev V.M. Methods and organizational forms of legal regulation in a socialist society. - M.: Legal literature 1972. - P. 219-221.; Legal procedural form: Theory and practice / Ed. P.E. Nedbaylo, V.M.Gorsheneva. M., 1976. - P. 9; Sukhareva N. V. On the state of administrative procedural legislation in the Russian Federation // Lawyer. 2001. No. 6. - P. 36.; See: M. O. Efremov. Administrative procedures as a form of realization of the competence of public authorities in relations with individuals. Diss. ... Cand. legal sciences. - M., 2005. - P. 44.)

28. Изох: бу тўғрида С. З. Женетель ҳам маъмурий ҳуқуқ оммавий ҳоқимият фаолиятини тартибга солишга ва фуқароларнинг субъектив ҳуқуқларини маъмуриятнинг суиистеъмолидан ҳимоя қилишга йўналтирилганлиги билан тавсифланишини таъкидлаб ўтганини кўриш мумкин. См.: Женетель С. З. Административный процесс и административные процедуры в условиях административной реформы. Дисс. ...докт. юрид. наук. - М., 2008. - С. 87. (Genetel S. Z. Administrative process and administrative procedures in the context of administrative reform. Diss. ... Dr. legal sciences. - M., 2008. - P. 87.)

29. Салишева Н. Г. Административный процесс в СССР. - М., 1964. - С. 16. (Salisheva NG Administrative process in the USSR. - M., 1964. - P. 16.)

30. См.: Аракчеев В. С. Процедурно-правовые нормы: понятие и значение в регулировании трудовых отношений. Автореф. дисс. □канд. юрид. наук. - Томск, 1981. - С. 3. (Arakcheev V. S. Procedural and legal norms: the concept and meaning in the regulation of labor relations. Abstract. diss. ... Cand. legal sciences. - Tomsk, 1981. - P. 3.)

31. См.: Бахрах Д. Н. Советское законодательство об административной ответственности. -Пермь, 1969. - С. 267. (Bakhrakh D. N. Soviet legislation on administrative responsibility. -Perm, 1969. - P. 267.)

32. Махина С. Н. Управленческий и административный процессы: проблемы теории и перспективы правового регулирования. Дисс. ...канд. юрид. наук. - Воронеж., 1998. - С. 49-50. (Makhina S. N. Administrative and administrative processes: problems of theory and perspectives of legal regulation. Diss. ... Cand. legal sciences. - Voronezh., 1998. - P. 49-50.)

33. Управленческие процедуры/Отв.ред. Б.М.Лазарев. - М.: Изд-во "Наука", 1988. (Governance procedures / Ed. B.M. Lazarev. - M.: Publishing house "Science", 1988.)

34. 市橋克哉「社会主義國の行政手続法の概要と特色」法律時報65巻6号87-89頁 (Ichihashi Katsuya. General aspects and characteristics of the administrative procedure law of the Socialist states. Houritsujihou 65-6. - P. 87-89.)